

Може да се постави питање где су границе Европе и докле се она протеже. Ако идемо ка западу или истоку не можемо да идемо даље од одређене области. У том смислу, видим три начина да се дефинише Европа. Она се може дефинисати географски и онда се протеже до Кавказа и Урала. Она се затим може дефинисати на основу културе или идејног наслеђа, у том случају може да се говори о културној заједници и у том смислу можемо да говоримо о грчко-латинској култури. Трећи начин би био политички, што одговара данашњим границама Европске уније. Ако инсистирамо на једном од ова три аспекта нећемо добити исти одговор - каже за Данас Стела Гервас, историчарка, истраживач на Институту за напредне студије у Паризу и уредница књиге *Места Европе - митови и границе*, чији је српски превод недавно изашао из штампе.

Шта за вас данас представља Европа у политичком и културном смислу? Шта чини њен идентитет?

- Као аутори ове књиге намеравали смо да разјаснимо различите моменте идентитета Европе полазећи од појма места. Наш циљ није био да причамо уопштено о идентитету Европе, јер се некада говори о наслеђу, традицији и то су уобичајене приче које су више за Шекспира, а пуно може да се прича и о границама Европе. Ми смо одлучили да пођемо од онога што је конкретно, што може да се види, опипа, осети. У питању су градови, равнице, брда, тргови, као и места сећања - Париз, Венеција, Берлин или Београд.

Шта је чар Европе, зашто и државе које јој географски, па и културно припадају, а само су делимично у њој, као Турска, толико жарко желе да јој припадају у потпуности?

- На нама је да кажемо да ли је Европа политички пројекат, да ли треба да задовољите одређене политичке критеријуме да бисте постали члан ЕУ, а ако она то јесте и ако

државе задовољавају услове не видим како бисмо могли да им оспоримо право да се прикључе ЕУ. Али, ако говоримо о ЕУ као о културној заједници то је онда друго питање. Ако пођемо од Херодота, оца историје, онда можемо да кажемо да су Азија и Европа подељене Егејским морем, Црним морем и Босфором.

Не чини ли вам се да је Европа помало идеализована?

- Треба рећи да је почетна идеја Европе била један сан којем су стремили очеви оснивачи ЕУ. Чини ми се да је направљен један политички избор који има за циљ да се сруше зидови међу људима и државама. Циљ је био да се пронађе оно што их спаја, а не оно што их раздваја и тај пројекат је био веома битан за историју континента. Могуће је да се Европа више идеализује када се човек налази ван ЕУ, а када се нађете у њој размишљања се промене.

Ако су митови заблуде о прошлости, да ли то значи да је, ако је идеја уједињене Европе сан, реч о илузији о бољој будућности?

- Не могу да прорекнем шта ће бити у будућности, али ако се осврнемо уназад и погледамо шта је протеклих 60 година остварила ЕУ, сматрам да је то пројекат будућности. Питање је шта је алтернатива.

Евроскептици сматрају да се национални културни идентитети губе приступанем ЕУ?

- Не бих се сложила с њима, јер је једна од основа ЕУ егалитаризам, једнакост пред законом и толеранција према верским и другим мањинама. У стварности понекад постоје проблеми, али ЕУ је дефинисала поштовање и толеранцију према сваком члану Уније као једну од својих вредности. Она је осмишљена као пројекат утемељен на вредностима, а међу њима су још мир и демократија.

Када се говори о европским вредностима данас се ретко помиње њена мрачна страна. Историја Европе није историја хуманизма и поштована људских права, већ

историја крвопролића и прогона на религиозним и идеолошким основама. Вредности о којима говорите представљају моменте новије европске историје, иако су оне теоријски зацртане много раније?

- Историја Европе обележена је крвљу и пројекат ЕУ замишљен је као лек против тоталитаризма и национализма, јер су управо они водили до ратова. Људи су постали свеснији од помирења Француске и Немачке које су основица европског заједништва, а тада је речено да више никада не сме да се деси оно што се десило. Пројекат Европске уније ипак је заснован на вредностима које деле сви Европљани. Желим да као историчарка прецизирам још једну ствар. Вредност мира, који је основна вредност ЕУ, у прошлости је била заступљена у делима филозофа 18. века као што су Русо и Кант. Постојао је пројекат вечног мира који је био идеал за филозофе који су сањали о тој вредности као о заједничком именитељу који би могао да обједини Европљане. Од 18. века до 1950. године пошла су два и по века, колико је изгледа било потребно да би се тај пројекат реализовао. Данас схватамо колико је изванредно остварење те идеје.

У књизи се помиње да је Балкан кроз историју, због нерешених граничних питања, био „простор изузетне политичке и демографске нестабилности“, мислите ли да је с тим завршено? Где је место Балкана на политичкој и културној мапи Европе?

- Балкан се сматра пежоративним појмом јер се доводи у везу с поделама. У историјском смислу то и јесте веома често био случај, али грчко-византијска цивилизација која је слабо позната на западу Европе, могла је да буде изузетно богатство за ову заједничку европску кућу. У том смислу бих додала да је ова традиција друго плућно крило Европе. У тренутку оснивања уједињене Европе, она је конституисана искључиво око западноевропских држава. У културолошком смислу неки су склони да тај пројекат називају Европом готских катедрала, на тај начин остављајући читав један свет ван својих граница и занемарујући читав један део европског културног наслеђа. То је доиста парадоксално.

Да ли се Балкан у западној историографији и даље доживљава као место на коме почињу ратови и поделе или је перспектива донекле променена?

- Балкан често изазива негативне асоцијације и често се користи реч балканизација да би се говорило о неким поделама. Марија Тодорова, бугарска историчарка, објашњава одакле долазе такви стереотипи. То није ништа ново, то је нешто из прошлости и

нажалост та слика и даље постоји, док на политичкој страни ствари стоје нешто другачије. Данас знамо да је за ове државе које су прошле ратове решење да се укључе у ЕУ која би била добар простор да се апсорбују све поделе и конфликтна и тешка прошлост. С друге стране, желим да нагласим да су културне и научне елите ових држава у пуном смислу те речи Европљани. Та Европа није идеализована.

Србији и државама западног Балкана се из Европске уније стално спочитава да нису успеле да остваре оно што су успеле да учине Француска и Немачка непосредно по окончању Другог светског рата а на чему је утемељена ЕУ?

- Француско-немачко помирење дуго је припремано. Дошло је до освешћења о неким стварима, а подсећам вас да је конфликт постојао и у Првом светском рату. Кад је учињен тај политички избор било је потребно да се одагнају међусобне сумње и сви су у томе помогли почевши од самих себе. Било је потребно да се сви помало одрекну своје националне сујете. Мислим, у том контексту, да је само питање времена када ће и на западном Балкану доћи до помирења.

(Разговор водио **Игор Живановић**)

(Данас)